

Jairo Restrepo i Nacho Simón:

“L’agricultura orgànica de debò es fa cada dia, quan et lledes i et governes tu mateix”

Parlar amb en Jairo Restrepo és estar disposat al fet que et tiri tots els conceptes per terra i no quedi res dempeus: els termes d’“agricultura ecològica”, d’“agroecologia”... fins i tot d’“agricultura regenerativa” no sobreviuen al discurs d’aquest colombià-brasilè; i encara menys la certificació o la formació universitària. Discutible? Oi tant! Aquí hi ha la gràcia. En Nacho Simón, mexicà, té un to diferent però les seves idees són igual de contundents. De família pagesa i de ritme més pausat (“despacio, que me estoy peinando”, recorda que deien entre els seus), reivindica la recuperació de la cultura per a la recuperació de l’èsser i del sabor. I ostenta com a bandera –com el seu company, de fet– la merda de vaca, les farines de roca i els microorganismes.

TEXT I IMATGES: ALBA GROS

1. Heu arribat a Catalunya convidats pel grup d’Agricultura Regenerativa Ibèrica. Merda de vaca fermentada, farines de roca... L’agricultura regenerativa és un nou paradigma dins de l’agricultura o estem parlant només de noves tècniques?

Jairo: L’agricultura no és un sumatori de títols ni una substitució d’inputs; és una cosa superior, i necessita una comprensió cada vegada més propera del funcionament de la natura. Les coses no es regeneren, tenen una continuïtat evolutiva, no tornen a ser el que eren, però als europeus els agraden molt les definicions i les etiquetes. No hi ha agricultura regenerativa. Tampoc hi ha

01. En Jairo Restrepo.

agricultura ecològica; és un invent! Cap agricultura respecta l’ecologia, totes provoquen impacte i tracten d’homogeneïtzar. Ni existeix l’agroecologia: només és un invent que neix d’una beca de la Universitat de Berkeley finançada per la Fundació Rockefeller.

2. Aleshores...

Jairo: L’agricultura orgànica no és un manual, ni un llibre, ni una revista: és un contingut humà. Tothom està buscant la solució a fora i la solució és dins, en el retrobament i en la regeneració de l’èsser. Tothom parla de la seva parcel·la, però no parla de la seva parcel·la interna. Abans de ser un instrument de transformació tecnològica, l’agricultura orgànica és un instrument de transformació de la societat. Per exemple, no pot existir una agricultura justa, fraterna i humana si no hi ha distribució de renda, si no és que tothom té dret a menjar bé i sa. Els europeus fonamenten i sostenen la diferenciació que menja millor qui té més bona informació i diners a la butxaca. Europa fomenta una agricultura feixista, i ho fa a partir de la màfia de la certificació!

3. Màfia de la certificació?!

Jairo: A Amèrica Llatina les certificadores estan plenes de gent corrupta, mediocre, que diuen ser els intermediaris dels europeus; i sí, els europeus estan sent enganyats per la màfia de la certificació.

4. Tornem a començar: vosaltres ensenyeu a fer biofertilitzants. Al cap i a la fi no deixen de ser receptes per millorar la gestió agrària ecològica, o no?

Nacho: No hi ha receptes i mai no n’hi haurà. Aquí tenen el seu sòl i el seu clima; nosaltres tenim el nostre allí. Per a climes diferents hi ha procediments diferents. Aquí no tenen melassa de canya de sucre, per exemple, per a les fermentacions. Per tant, la gent ha d’entendre el principi de la fermentació, no ha de voler copiar la recepta. Fermentant la merda de vaca busques potenci-

02. En Nacho Simón.

ar-ne l'efecte, perquè quan el sucre es converteix en alcohol concentra energia. Les fermentacions han estat presents en tota la història de la humanitat: el iogurt, el vi, el formatge, i d'altres. Però ara les estem dirigint a nodrir el sòl. Quan fermentes crees medis àcids i aquest medi dissol els minerals i els posa disponibles per a les plantes: transforma el silici, el calci, el fòsfor... Per entendre'ns: tu et pots prendre un vas de llet, però si no tens els enzims per digerir la lactosa, no t'aportarà cap benefici; però si et prens el iogurt, que és la mateixa llet que ha passat per un procés de fermentació gràcies als microorganismes, aleshores l'aliment segur que et farà profit.

5. I preteneu crear un nou ordre social a partir de la merda de vaca? Perdoneu però com a mínim sona escatològic...

Jairo: La merda de vaca és un dels elements més revolucionaris a l'Amèrica Llatina. Més del 70% dels pagesos allí utilitzen merda de vaca. Ara és un dels majors elements que debiliten la riquesa de les màfies dels fertilitzants químics. És tanta l'economia que generen els pagesos, que l'estat, a través de la indústria, comença a pressionar els pagesos perquè facin cursos de merda de vaca. Els nord-americans tenen dos instituts que es dediquen a la formació per utilitzar-la. Els nord-americans no tenen cor, tenen una moneda. Sabeu per què és revolucionària la merda de vaca? Perquè és de domini social: no es pot estandarditzar perquè una vaca és diferent que una altra i caga cada dia diferent: "conforme come el mulo, caga el culo" diem allí. No hi ha dues merdes de vaca iguals, ni caga la mateixa vaca igual dues vegades. Per tant no es pot estandarditzar, no es pot transformar en mercaderia, no es pot envasar ni patentar. És un biopoder perquè dóna resultats a mans dels pagesos, i com que és un poder econòmic enorme, independitza el pagès i no rendeix per a la indústria. És per això que diuen que és responsable del desastre de la salut en el món. La merda de vaca no és perillosa, és

perillosa per a l'economia, que és diferent. És per aquesta raó que es vol prohibir; i si no es pot prohibir, cal enquadrar-la dins de les normes.

6. Però vosaltres també heu vingut aquí a fer cursos sobre com fer adobs fermentats i, de fet, en feu a Amèrica Llatina i veneu els vostres biofertilizants.

Jairo: Nosaltres el que busquem és vincular el nostre coneixement al saber pagès. Aquest coneixement genera tecnologia i aquesta tecnologia retorna al pagès. Aleshores és quan es construeix un biopoder i els pagesos passen a ser persones subjectes (no objectes) amb coneixement, capaçs de decodificar la informació. Però perquè això es doni, són necessàries polítiques que invertixin en desenvolupament humà. Només així es pot construir una agricultura orgànica més justa, humanitzada. Aquest és el nostre fonament.

Però actualment, què és l'agricultura ecològica en l'àmbit nord-americà o europeu? [I agafa un paper i un bolígraf i compon un gràfic] No hi ha polítiques públiques > s'erosiona el coneixement > per tant, un no pot decodificar > les persones ja no són subjectes, sinó objectes > no podem redissenyar i ens relacionem amb mercaderies > perdem les relacions de biopoder i construïm una relació de consumidors inconscients > no hi ha valors civils, sinó preu. No hi ha ciutadania: els europeus són mers consumidors; simplement són sonàmbuls que consumeixen informació.

7. Ja veig que ha engegat i no el puc parar...

Jairo: L'agricultura orgànica consumeix els inputs que ven l'agroindústria, tothom vol vendre't coses. No passa d'aquí. Jo en dic la protesta fluixeta: res no canvia. L'agricultura orgànica de debò es fa cada dia, quan et lleves i et governes tu mateix, quan tens el poder de desconnectar la televisió, quan tens la possibilitat d'aïllar-te del sistema d'informació corrupte que hi ha, quan ets capaç de compartir sense l'esperit econòmic de la moneda, quan crees aliances, quan la seguretat social està en la teva família, quan la teva salut està en el sòl (...)

El perfil

En Jairo Restrepo nasqué a Colòmbia però és de nacionalitat brasilera. Enginyer agrònom postgraduat en ecologia, recursos naturals, enginyeria de seguretat ocupacional agrícola i agroecologia. Ha publicat 40 treballs científics, 14 llibres de temes relacionats amb agricultura ecològica. Ha donat més de 500 conferències i participat en més de 400 cursos en 52 països diferents. Consultor de l'ONU.

En Nacho Simón és mexicà, enginyer agrònom especialitzat en microbiologia i agroecologia. Director d'una empresa d'assessoria integral ambiental i productor d'adobs orgànics, fongs entomopatògens, biofertilizants i farines de roca. Assessora pagesos en producció de fruita i horta ecològica. Ha participat com a conferenciant a Amèrica Llatina, Europa i Estats Units.

1. Es refereix a l'Escola Agrària de Manresa, que és on es va fer l'entrevista, arran de la seva participació en una jornada tècnica.

8. Parlant del sòl: per què doneu tanta importància als minerals?

Nacho: En darrera instància, què som nosaltres? Som minerals animats: "pols ets i en pols et convertiràs" diu la Bíblia. I en totes les cultures es reconeix l'origen de l'home en el sòl. Si som minerals, què hem de menjar? Què ens nodrirà? La roca donarà la nutrició als teus aliments perquè ells et nodreixin a tu.

Jairo: El cervell evoluciona per l'intestí. Steiner ho anomenava ànima (cervell) i esperit (estómac), i explicava que les societats serien dominades quan es separés l'ànima i l'esperit; és la separació del cervell i de l'estómac. Si jo tinc aliments desmineralitzats, tinc una ment desmineralitzada; no puc pensar ni desenvolupar-me bé si no tinc minerals a la panxa. I els aliments no contenen minerals quan provenen d'un sòl desmineralitzat.

"Quan el traïem del camp i el fem en una oficina, el pagès perd el seu vincle amb la terra, perd l'emotivitat, es torna inútil"

9. Vosaltres no utilitzeu les eines quantitatives clàssiques per analitzar els sòls. Per què no?

Nacho: El sistema de quantificació no és un gran recurs per fer anàlisis. En primer lloc perquè el sòl no és uniforme i si agafes diferents mostres l'anàlisi només et donarà una mitjana. I en segon lloc, si l'anàlisi et diu que tens un 5 o un 2% de matèria orgànica, això no significa que estigui bi-disponible. La cromatografia, en canvi, sí que et diu si la matèria orgànica està disponible o no.

10. D'acord; doncs posem per exemple que m'adono que no tinc disponibilitat de matèria orgànica. Què faig? Començo a treballar amb microorganismes i amb farina de roca vinguts d'Amèrica Llatina? No sembla molt sostenible, la veritat.

Nacho: Un ha d'observar els turons que té al voltant i el sòl que té per treballar. El teu sòl, d'on es va formar? Quina mare té? On trobaré la farina de roca més efectiva?: És la més propera. Haig de conèixer la història del meu sòl i afegir el que necessiti en aquest moment, no de manera permanent sinó per arrencar. Amb el cultiu de l'alvocat vam començar amb 25 quilos de farina de roca per planta i ara només n'aboquem 7, després de 8 anys. I potser en dos o tres anys estarem afegint només el que estem traient amb el cultiu. No és insostenible perquè la quantitat de roca que té la terra no ens l'acabarem. Hem d'entendre aquesta dinàmica i entendre la fertilitat i la salut del sòl, que és la integració harmònica de la matèria orgànica amb la microbiologia i els minerals. El que en diem l'harmonia de les 3 "m", i no només la suma d'aquestes tres.

11. Bé, espero que el biofertilitzant que pugui fer estigui acceptat per la normativa de la certificació ecològica...

Jairo: La norma és la gran paranoia i el gran malson dels europeus; no dormen; viuen empresonats, tenen por!

Una norma no és un nou paradigma. Un paradigma està associat a somiar, a pensar, al fet que em permet caminar. La norma, en canvi, és castradora, perquè diu qui té la darrera paraula; com més absurda, més distreu i més t'esgota. L'estat sempre vol treure els pagesos del seu espai i portar-los al seu terreny... i no! Cal legitimar la pagesia des del camp; és allí on el pagès està arrelat, quan el traïem del camp i el fem en una oficina, el pagès perd el seu vincle amb la terra, perd l'emotivitat, es torna inútil. L'estat ha fet la vida impossible als pagesos. Nosaltres tenim algunes comunitats de pagesos feliços: són en zones on l'estat no existeix!

12. Però la nostra realitat és la que és i no podem fer veure que vivim en un altre món.

Jairo: totes aquestes institucions (com aquesta escola¹) són abocadors de tecnologia: el ferro, el plàstic, eines, el tractor... Tota Europa és un abocador tecnològic, com Amèrica Llatina, encara que es van generar de manera diferent. A Europa va ser un paquet imposat, i altament subsidiat energèticament i econòmicament. No va haver-hi un procés de transició i el saber es va tallar i castrar totalment, i la població va perdre les referències.

A l'Amèrica Llatina hi va haver un procés de transició i en algunes zones s'ha pogut frenar. Europa va creure que la solidaritat en el món era econòmica i van fer arrogància de la cooperació internacional, però nosaltres no necessitem diners ni donacions: necessitem que ens deixin en pau! I necessitem que des d'Europa es reconegui que tenim cultura i necessitem poder construir relacions d'aliances des de la profunditat de la cultura i de l'ésser i no des de la tecnologia i des de l'economia, que ens va adormir. La tecnologia no és bona ni dolenta, el problema és qui la processa, qui la genera, qui la ven i qui la posa en mans de qui. Quan està en mans pageses i és generada i redissenada per mans pageses, és un biopoder. Si no es pot redissenar, aleshores és dominació. Europa ara no redissenya tecnologia, consumeix tecnologia. ✿

Bufet AgroAmbiental

Dret Agrari i Ambiental
Assessorament en Producció Ecològica

Miquel Pujols

Advocat - Enginyer Agrícola - Llicenciat en màrqueting
Màrqueting en productes ecològics

C. Pere Almeda, 7
Tel. 93 850 05 33
Fax 93 850 01 56

Av. Diagonal, 449, 4t
Tel. 93 363 43 87
Fax 93 430 06 44

08510 RODA de TER

08036 BARCELONA

www.bufetagroambiental.com